

MEHITAMATA ÕHUSÕIDUKITE (sh droonide) MÜÜGI JA KÄITAMISE JUHEND

1. Juhendi eesmärk ja kohaldamisala

1.1 Juhendi koostamise eesmärk on tutvustada mehitamata õhusõiduki käitamisega seotud nõudeid ning ennetada juhtumeid, kus mehitamata õhusõidukit (sh drooni) käitatakse nii, et see ohustab inimesi, vara ja teisi õhusõidukeid. Oluline on, et kaupleja oleks suuteline andma tarbijatele muuhulgas ka informatsiooni mehitamata õhusõiduki käitamist reguleerivate õigusaktide kohta. Just kauplejal on esmane kontakt mehitamata õhusõiduki käitajaga ning esmane informatsioon määrab tihti tarbija edasise käitumise. Soovime muuta õhuruumi kasutamise kõigile turvalisemaks.

2. Kellele suunatud/kasutamiseks

2.1 Juhend on mõeldud kauplejatele ning samuti toote lõppkasutajatele (tarbijatele).

2.2 Juhend on mõeldud tähelepanu juhtimiseks nõuetele, mida kaupleja peab arvestama mehitamata õhusõidukit müües ning mida peab järgima sellise toote tarbija.

3. Juhendi koostamisel on lähtutud järgnevatest õigusaktidest:

3.1 Lennundusseadus

3.2 Majandus- ja taristuministri 26.03.2015 määrus nr 24 “ Riigisisised lennureeglid ja erandid ning erisused komisjoni rakendusmääruses (EL) nr 923/2012 sätestatud lennureglitest” (edaspidi lennureglid)

3.3 Vabariigi Valitsuse 18.07.2000 määrus nr 240 „Eesti õhuruumi kasutamine ja lennuliikluse teenindamine Tallinna lennuinfopiirkonnas“

3.4 Lennuameti peadirektori 09.06.2015 üldkorralduslik ettekirjutus nr 33 (edaspidi ÜKE)

3.5 Tarbijakaitse seadus (edaspidi TKS)

3.6 Toote nõuetele vastavuse seadus (edaspidi TNVS)

3.7 Kaubandustegevuse seadus (edaspidi KaubTS)

3.8 Võlaõigusseadus (edaspidi VÕS)

3.9 Elektroonilise side seadus (edaspidi ESS)

3.10 Isikuandmete kaitse seadus (edaspidi IKS)

4. Mõisted

4.1 Õhusõiduk on aparaat, mis püsib atmosfääris õhu vastumõjul, välja arvatud maa- või veepinnalt põrkunud õhu vastumõjul.

4.2 Mehitamata õhusõiduk on õhusõiduk, mille pardal ei ole pilooti ning mille juhtimine toimub tehniliste abivahendite vahendusel või eelnevalt programmeeritud lennuna ilma piloodi juhtimiseta autonoomselt.

4.3 Mehitamata õhusõidukite käitamine on lennutegevus, milleks on vajalik lennureeglite § 7 lõike 2 kohaselt mõnes õhuruumiosas Lennuameti ühekordset luba.

4.4 Mehitamata õhusõiduki käitaja on õhusõiduki juht.

4.5 Kaupleja on füüsiline või juriidiline isik, sealhulgas avalik-õiguslik juriidiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis on seotud tema majandus- või kutsetegevusega;

4.6 Tarbija on füüsiline isik, kes tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema majandus- või kutsetegevusega

4.7 Raadioside on informatsiooni edastamise eesmärgil ühenduse loomine ja signaalide edastamine, milles kasutatakse informatsiooni kandjana avatud keskkonnas levivat elektromagnetlainet

4.8 Tootja on isik, kes valmistab toote või kes laseb toote projekteerida või valmistada ja kes turustab seda toodet oma nime või kaubamärgi all. Tootjana käsitatakse ka importijat ja levitajat, kes laseb toote turule oma nime või kaubamärgi all või kes muudab juba turule lastud toodet viisil, mis võib mõjutada toote vastavust kohaldatavatele nõuetele;

4.9 Levitaja on turustusahelas osalev isik, sealhulgas kaupleja kaubandustegevuse seaduse § 2 punkti 1 tähenduses, kes teeb toote turul kättesaadavaks, välja arvatud tootja või importija;

5. Tarbijale müügile kohalduvad üldised nõuded

5.1 Tarbija teavitamine

5.1.1 TKS § 3 tulenevalt on tarbija üks põhiõigus soetada jaemüügist kaupa, mis vastab esitatud nõuetele, on ohutu tarbija elule, tervisele ja varale ning mille omamine ja kasutamine ei ole keelatud.

5.1.2 Üksikasjalikku teavet mehitamata õhusõiduki omaduste ja kasutustingimuste kohta on kaupleja ja tootja kohustatud tarbijale andma juba enne toote ostu (TKS § 4, VÕS § 14¹). Tootja peab lisama tehniliselt keerukale, ohtlikke aineid

sisaldavale või kasutamisel erioskust nõudvale kaubale kasutusjuhendi (TKS § 6). Tarbijakaitseameti hinnangul on mehitamata õhusõidukite (s.h droonide) näol tegemist kasutamisel erioskust ja kõrgendatud tähelepanu vajava tootega.

- 5.1.3 Vastavalt tarbijakaitseaduses sätestatule peab kasutusjuhend sisaldama tarbijale vajalikku teavet kauba õigeks, sihipäraseks ja säästlikuks kasutamiseks ning kauba õigeks kokkupanemiseks, paigaldamiseks, ühendamiseks, hooldamiseks või säilitamiseks ja vajaduse korral ka hävitamiseks. Kui toode koosneb mitmest osast, tuleb vastavalt TKS § 6 lisada kasutusjuhendisse loetelu toote juurde kuuluvatest osadest.
- 5.1.4 Tulenevalt TKS § 4 peab tarbijale antav teave olema esitatud eesti keeles, kui tarbija ei ole nõustunud teabe esitamisega mõnes muus keeles.
- 5.1.5 Võõrkeelne kasutusjuhend peab olema tõlgitud eesti keelde ulatuses, mis võimaldab toodet kasutada ohutult, õigesti ja sihipäraselt ning tõlge peab olema seejuures ka üheselt arusaadav.
- 5.1.6 Raadiosaatja(te) kasutusjuhend peab sisaldama teavet kasutatavate raadiosageduste ja võimsus(t)e kohta ning nõuet sagedusloa vajadusest.

5.2 Kauba märgistuse üldnõuded

- 5.2.1 Tarbijale pakutaval või müüdaval kaubal või selle müügipakendil või selle külge kinnitatud etiketil olev märgistus peab olema loetav, arusaadav ja üheselt mõistetav ning vastama kõigile selle kauba märgistusele kehtestatud nõuetele. Kauba liiki, omadusi ja otstarvet arvestades peab tootel olema hoiatusteave ning ettevaatusabinõude kohta seoses kauba kasutamisega või hävitamisega seotud ohtude vältimiseks. (TKS § 5)
- 5.2.2 Eelnimetatud teave tuleb esitada samuti kirjalikult ning eesti keeles. Lubatud on kasutada ka juhendavaid või hoiatavaid jooniseid, piktogramme, märke ja sümboleid tingimusel, et nende abil edastatav teave on tarbijale arusaadav (TKS § 5). CE märgis on kohustuslik.

5.3 Tooteohutus

- 5.3.1 TNVS-ist tulenevalt ei või toodet, mis ei ole ohutu, turule lasta ega kasutusele võtta (TNVS § 5 lg 1).
- 5.3.2 Toode on ohutu kui see mõistlikel kasutustingimustel, arvestades kasutusega ning asjakohastel juhtudel kasutuselevõtu-, paigaldus- ja hooldusnõuete järgimist tagab inimese ohutuse ja tervise kaitse ega ohusta ümbritsevat keskkonda (TNVS § 7 lg 1).Mehitamata õhusõiduki juhtimiseks kasutatakse enamasti raadiosagedusi. Raadiosageduste kasutamise ning raadioside pidamise nõuded on

sätetatud ESS 3. peatükis. Kasutatavad raadiosagedused peavad olema vastavuses ESS § 9 alusel kehtetatud Eesti raadiosagedusplaaniga.

- 5.3.3 Kui mehitamata õhusõidukil on vahendid videoedastuseks, siis ka nende sageduskasutus peab olema vastavuses ESS-i ja selle alusel sätestatud õigusaktidega.

5.4 Tootja ja levitaja üldised kohustused

- 5.4.1 Tulenevalt TNVS-i § 11 on tootjal kohustus anda tarbijale asjakohast teavet, mis võimaldaks tarbijal hinnata toote võimalikke ohte tavalise või mõistliku kasutusea jooksul, kui ohud ei ole sellekohaste hoiatusteta kohe selged ning võtta kasutusele ettevaatusabinõusid nende ohtude vältimiseks. Tootja on TNVS-i mõistes isik, kes valmistab toote või laseb toote projekteerida või valmistada ja kes turustab seda toodet oma nime või kaubamärgi all. Tootjana käsitletakse ka importijat ja levitajat, kes laseb toote turule oma nime või kaubamärgi all või kes muudab juba turule lastud toodet viisil, mis võib mõjutada toote vastavust kohaldatavatele nõuetele.
- 5.4.2 Hoiatuste olemasolu ei vabasta tootjat muude TNVS-is sätestatud nõuete täitmisest. Tootja rakendab pakutava toote eripära kohaseid abinõusid, mis võimaldavad tal olla teadlik ohust, mida toode võib põhjustada; valida ohu vältimiseks sobiv tegevus, nagu toote turult kõrvaldamine, tarbijate hoiatamine või toote tarbijalt tagasinõudmine. Eelpool loetletud abinõud hõlmavad ka toote või selle pakendi märgistamist tootja nime või kaubamärgi ja kontaktandmetega viitega toote tüübi-, partii- või seerianumbrile või muule märkele, mis võimaldab seda tuvastada, välja arvatud kui sellise teabe esitamata jätmine on põhjendatud; turule lastud toote pistelist katsetamist, vajaduse korral kaebusteregistri pidamist ja levitajate teavitamist sellekohasest seirest; muid asjakohaseid meetmeid (TNVS § 11).
- 5.4.3 Levitaja tegutseb asjakohaselt, et tagada toote vastavus nõuetele. Levitajal ei ole lubatud teha turul kättesaadavaks toodet, mis tema valduses oleva teabe ja erialaste teadmiste kohaselt ei ole ohutu; mis tema valduses oleva teabe ja erialaste teadmiste põhjal ei vasta nõuetele või mille mittevastavust nõuetele oleks pidanud eeldama. Ohu vältimiseks levitaja osaleb muu hulgas oma tegevuse ulatuses turule lastud toote ohutuse seires; edastab tootjale teavet toote ohtude kohta; hoiab toote päritolu väljaselgitamiseks vajalikku dokumentatsiooni (TNVS §12).

6. Mehitamata õhusõidukite käitamisele kohaldatavad nõuded

- 6.1 Lennureeglite § 7 Mehitamata õhusõiduki käitamine:

6.1.1 (1) Mehitamata õhusõidukit tohib käitada mittekontrollitavas õhuruumis madalamal kui 500 jalga (umbes 150m) maa- või veepinnast nii, et see ei ohustaks inimesi, vara ja teisi õhusõidukeid.

6.1.2 (2) Mehitamata õhusõiduki käitamiseks mittekontrollitavas õhuruumis ülalpool käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kõrgust, kontrollitavas õhuruumis ja lennuinfotsoonis peab olema lennundusseaduse § 51 kohane Lennuameti ühekordne luba (loa vorm on leitav lennuameti koduleheküljelt www.ecaa.ee – Teenused – Taotlused ja vormid – Mehitamata õhusõidukite käitamine).

6.1.3 (3) Mehitamata õhusõiduki käitamisel tuleb arvestada lennuliiklusteenindusüksuse antud juhiseid ja sõltuvalt õhuruumi klassist saada selleks eelnevalt lennujuhtimisüksuse luba.

6.2 Samuti peab vastavalt ÜKE § 2 lõike 1 punktile 3 olema käitajal Lennuameti ühekordne luba, kui soovitakse mehitamata õhusõidukit käitada keelu-, piirangu-, ajutiselt eraldatud, ajutiselt reserveeritud, langevarjuhüpete, motoparaplaanide ja tundliku faunaga alades, mis on toodud lennundusteabe kogumiku osas ENR 5, kogumiku lisades või on kehtestatud NOTAM-teatega.

6.2.1 Erinevad alad ning NOTAM-teated on leitavad Lennuliiklusteeninduse AS-i Lennuinfo osakonna kodulehelt <https://aim.eans.ee> -> VFR-kaart või NOTAM PIB.

6.3 Vastavalt lennundusseaduse § 51 lõikele 5 tuleb lennuameti ühekordse loa taotluse läbivaatamise eest tasuda riigilõivu.

6.4 Lennuamet väljastab mehitamata õhusõiduki käitamiseks ühekordse loa kehtivusega kuni üks aasta. Tagamaks lennuohutust ning teavet teistele õhuruumi kasutajatele, tuleb ühekordse loa omanikel iga lend alades, kus on nõutud ühekordne luba, Lennuametiga igakordselt kooskõlastada. Eritingimused mehitamata õhusõiduki käitamiseks sätestatakse ühekordse loaga (nt on teatud juhtudel võimalik mehitamata õhusõidukit käitada alas Tsoon 9 ilma Lennuameti igakordse kooskõlastuseta).

6.5 Lennuameti väljastatud kooskõlastus ei anna automaatselt õigust mehitamata õhusõiduki käitamiseks ürituste ja rahvakogunemiste kohal. Käitaja vastutab selle eest, et ürituse või rahvakogunemise korraldaja luba/kooskõlastus oleks olemas.

7. Mehitamata õhusõidukitega filmimisele ja pildistamisele kohaldatavad nõuded

7.1 Mehitamata õhusõidukilt filmimine ja pildistamine (salvestiste tegemine) on isikuandmete töötlemine¹ juhul, kui pildile või videole jäädvustatud isik on tuvastatav. Kui isik pole üheselt tuvastatav, siis pole tegemist isikuandmetega².

7.2 Salvestise tegemine avalikus kohas avalikustamise eesmärgil

7.2.1 Avalikus kohas võib avalikustamise eesmärgil ilma inimestelt nõusolekut küsimata filmida, kui vaatevälja jäävaid inimesi teavitatakse sellises vormis, mis võimaldab neil jäädvustamise faktist aru saada ja seda soovi korral vältida (vt IKS § 11 lõiget 8).

7.2.2 Teavitamiskohus ei kehti avalike ürituste puhul, mille avalikustamise eesmärgil jäädvustamist võib mõistlikult eeldada. Sellised üritused on näiteks laulupidu, muud vabaõhuüritused, sh ka Tartu maraton ja muud avalikud spordiüritused.

7.2.3 Mehitamata õhusõidukit on inimestel keeruline märgata, samuti võib selle vaatevälja jääda väga suur ala, mistõttu teavitamiskohustuse täitmine on raskendatud. Seega kui kaameraga on hõlmatud suur ja paljukäidav ala, peaks kaamera resolutsioon ja seade olema selline, et ei võimalda vaatevälja jäävate inimeste tuvastamist.

7.2.4 Isikute teavitamine oleneb olukorrast, kus toimub mehitamata õhusõiduki lennutamine. Mõningatel juhtudel on see suhteliselt lihtne: nt kui mehitamata õhusõidukit kasutatakse pereürituse jäädvustamiseks. Avaramate ning avalikemate kohtade puhul (nt rand või park) on teavitust vajavate isikute ring suurem, kuid teavitamise korral on isikutel võimalik vältida enda jäädvustamist – nt on võimalik lennutuskoha ümbrusesse paigutada teave mehitamata õhusõiduki kasutamise, sellelt filmimise ning muu kontaktteabe kohta (kui isik soovib tutvuda enda kohta käivate andmetega).

7.3 Isiklikul eesmärgil salvestise tegemine

7.3.1 IKS ning selles sisalduvad sätteid ei kehti siis, kui inimene teeb salvestisi isiklikul eesmärgil (IKS § 2 lg 1 punkt 1).

7.3.2 Isiklik otstarbe erand tähendab, et inimene võib ükskõik kus, mida ja misiganes põhjusel filmida ilma et ta peaks sellest kedagi teavitama või kellelki luba

¹ IKS § 5: Isikuandmete töötlemine on iga isikuandmetega tehtav toiming, sealhulgas isikuandmete kogumine, salvestamine, korrastamine, säilitamine, muutmine ja avalikustamine, juurdepääsu võimaldamine isikuandmetele, päringute teostamine ja väljavõtete tegemine, isikuandmete kasutamine, edastamine, ristkasutamine, ühendamine, sulgemine, kustutamine või hävitamine, või mitu eelnimetatud toimingut, sõltumata toimingute teostamise viisist ja kasutatavatest vahenditest.

² IKS § 4 lõige 1: Isikuandmed on mis tahes andmed tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta, sõltumata sellest, millisel kujul või millises vormis need andmed on.

küsima. Küll aga ei anna see erand õigust volitust pere ringist väljapoole jagada ega avalikustada (nt lisada saadud salvestisi internetikeskkonda).

7.3.3 Kõige tavapärasem isiklik otstarve on inimeste pildistamine või sündmuse filmimine endale mälestuseks. Kuid tihti soovivad inimesed oma fotosid ja salvestisi jagada ka oma sõpradega. Sõpradega jagamisel tuleb vaadata, kes on videole jäädvustunud ja kellele ning kuidas seda jagatakse. Ise enda kujutisega võib igaüks teha mida ta iganes soovib. Pilte, videot sõpradest võib jagada nende samade sõpradega. Aga ilma sõbra nõusolekuta ei tohiks seda videot jagada muudele inimestele. See kehtib ka piltide ja videote ülesriputamisel suhtluskeskkonda või ükskõik kuhu mujale internetis (blogid, avalikud pildipangad, foorumid, Youtube).

7.3.4 Kuigi inimene võib isiklikul otstarbel filmida mida iganes ta soovib, ei tähenda see, et ta võiks igas olukorras nõuda, et tal lubataks filmida. Näiteks võib politsei kolmandate isikute õiguste kaitseks piirata kinni peetud isikute või õnnetuse ohvrite filmimist, samuti piirata inimeste juurdepääsu sündmuskohale.

7.4 Kui toimub isikuandmete töötlemine (kogumine, salvestamine jne), siis tuleb arvestada IKS –s 6 sätestatud isikuandmete töötlemise põhimõtetega ning arvestada ka teiste isikute privaatsusega.

7.4.1 Kui salvestis ei ole tehtud isiklikul eesmärgil ning see sisaldab tuvastatavaid inimesi, peab salvestise tegija olema valmis võimaldama salvestistega tutvumist.

7.4.2 Saadud salvestisi hoia turvaliselt. Kui soovitakse saadu salvestisi hoida internetis (näiteks pildi- või videopangas), peab salvestise üleslaadija olema veendunud selles, et salvestis on turvaliselt hoitud ning kolmandad isikud ei saa neid kasutada muudel eesmärkidel. Kui saadud salvestiste hoidmiseks puudub vajadus, siis kustuta need ära.

7.4.3 Arvesta oma ümbrusega – näiteks kui jäädvustamine toimub enda koduaias toimuva peo suhtes, siis ei ole välistatud, et naabermaja ning -aknad võivad jääda kaamera vaatevälja.

7.4.4 Salvestiste tegemisel arvesta lennu eesmärki – kui mehitamata õhusõidukit kasutatakse nt aerofotode tegemiseks, siis puudub vajadus terve õhulennu salvestamiseks. Sel moel riivatakse ka vähem teiste isikute privaatsust.

7.4.5 Sõltumata sellest, kas IKS-i kohaselt on eraisiku poolne teiste inimeste filmimine lubatud, võib mõnest teisest seadusest tulenevalt olla see tegevus mingitel juhtudel ikkagi ebaseaduslik. Näiteks kui mehitamata õhusõidukit kasutatakse selleks, et mingi konkreetse kolmanda isiku kohta teadlikult infot

hankida – sel juhul on võimalik, et tegemist on eraviisilise jälitustegevusega, mis on kuritegu.

8. Juhendi kontroll/järelevalve pädevus

8.1 Tarbijakaitseamet

8.1.1 Tarbijakaitseameti pädevuses on teostada tarbijakaitseaduse ja teiste õigusaktide alusel järelevalvet tarbijale antud õiguste tagamise üle.

8.2 Lennuamet

8.2.1 Lennuameti põhimääruse § 13 punkti 1 kohaselt on ameti põhiülesanne teha riiklikku järelevalvet ameti tegevusvaldkonda reguleerivatest õigusaktidest tulenevate nõuete täitmise üle ja vajadusel rakendada riiklikku sundi ning menetleda väärtegusid kohtuväliselt.

8.2.2 Lennundusseaduse § 4 lõike 2 alusel korraldab lennuamet Eesti õhuruumi ja Tallinna lennuinfoiirkonna kasutamist.

8.3 Andmekaitse Inspeksioon ja kohtud

8.3.1 IKS § 22 on füüsilisel isikul õigus pöörduda Andmekaitse Inspeksiooni ja kohtu poole, kui isik leiab, et isikuandmete töötlemisel rikutakse tema õigusi.

8.3.2 Kui isikuandmete töötlemisel on rikutud isiku õigusi (privaatsust), on tal võlaõigusseaduse (§ 1046 ja § 1055) kohaselt õigus nõuda temale rikkumisega tekitatud kahju hüvitamist või rikkumise lõpetamist kohtust.

9. Juhendi koostajad

9.1 Mehitamata õhusõidukite müügi ja lennutamise juhend on valminud Lennuameti, Tarbijakaitseameti ja Andmekaitse Inspeksiooni koostöös.

10. Kontaktandmed täiendavate küsimuste korral

10.1 Informatsiooni tarbija õiguste osas saab Tarbijakaitseametist:

10.1.1 saates kirja aadressil Pronksi 12 , 10117 Tallinn või e-kirja aadressil info@tarbijakaitseamet.ee või faksi numbril 620 1701

10.1.2 helistades telefoninumbritel 620 1707

10.2 Informatsiooni mehitamata õhusõidukite käitamise kohta saab Lennuametist:

10.2.1 kodulehelt www.ecaa.ee -> Teenused -> Mehitamata õhusõidukite käitamine.

- 10.2.2 pöördudes vahetult lennutegevuse osakonna poole esmaspäevast reedeni kella 8–16.30 (palume ametnikega kohtumine eelnevalt kokku leppida);
- 10.2.3 saates kirja aadressil Lõdtsa 5, 11415 Tallinn või e-kirja aadressil ecaa@ecaa.ee või faksi numbril 610 3501;
- 10.2.4 helistades telefoninumbril 610 3500.
- 10.3 Informatsiooni isikuandmete töötlemise (mehitamata õhusõidukiga teostatud pildistamise ja filmimise) kohta saab Andmekaitse Inspeksioonist:
- 10.3.1 saates kirja aadressil Väike-Ameerika 19, 10129 Tallinn või e-kirja aadressil info@aki.ee;
- 10.3.2 helistades üldisemates küsimustes nõuandetelefonile 627 4144 igal tööpäeval kell 10-12 ning 14-16;
- 10.3.3 kodanike vastuvõtt toimub tööpäeviti ajavahemikul 10-12 ja 14-16;
- 10.3.4 kaamerate kasutamise juhendist, kättesaadav www.aki.ee → juhised
- 10.3.5 täiendavat teavet saab ka andmekaitseasutuste rahvusvahelise töörühma 16.06.2015 arvamusest nr 01/2015 mehitamata õhusõidukite osas – kättesaadav: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2015/wp231_en.pdf.
- 10.4 Informatsiooni raadiosageduste kasutamise kohta mehitamata õhusõidukitel saab Tehnilise Järelevalve Ametist:
- 10.4.1 saates kirja aadressil Sõle 23A, 10614 Tallinn või e-kirja aadressil info@tja.ee või faksi numbril 667 2001;
- 10.4.2 helistades telefoninumbril 667 2000.
- 10.5 Informatsiooni mehitamata õhusõidukite käitamise kohta riigipiiri läheduses saab Politsei- ja Piirivalveametist e-kirja teel ppa@politsei.ee.